

УДК 631.15 (477)

РИНОК ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**О. І. Мельничук**

студентка 4 курсу, групи Ф-42,
навчально-науковий інститут економіки, менеджменту і права
Науковий керівник – ст. викладач А. А. Подлевський

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Досліджено рівень розвитку ринку платіжних карток України, зокрема використання даного виду безготівкових розрахунків в розрізі банків. Виділено основні проблеми та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні.

Ключові слова: платіжна картка, ринок платіжних карток, безготівкові розрахунки, платіжна система, банк.

Исследован уровень развития рынка платежных карт Украины, в частности использование данного вида безналичных расчетов в разрезе банков. Выделены основные проблемы и перспективы развития рынка платежных карт в Украине.

Ключевые слова: рынок платежных карт, платежная карточка, безналичные расчеты, платежная система, банк.

The level of the payment card market of Ukraine was investigated, in particular the use of this type of non-cash payments in the context of banks.. Basic problems and prospects of the payment card market in Ukraine.

Keywords: market of payment cards, payment cards, cashless payments, payment system, bank.

Сьогодні у всьому світі розвиток економіки характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко використовуються в обігу і стають одним з основних інструментів фінансової інфраструктури нашої країни. У зв'язку з цим важливою складовою стратегії розвитку фінансово-банківських установ України повинна стати розробка і впровадження високотехнологічних фінансових інструментів та продуктів з метою динамічного розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг і забезпечення управління фінансовими потоками у системах електронного бізнесу. Збільшення обсягів безготівкових платежів з використанням різних технологій демонструє широкі можливості науково-технічного прогресу в цій сфері. Тому, незважаючи на свою коротку історію, такі платіжні інструменти, як платіжні картки, смарт-картки та електронні гроші, на сьогодні вже займають значний сегмент ринку. А здійснення постійного аналізу щодо використання сьогодні платіжних інструментів є надзвичайно важливим і актуальним.

Це зумовлює необхідність вивчення світового досвіду та тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні. Тому досліджувана тема є актуальною і має важливе теоретичне та практичне значення.

Теоретичні та економіко-організаційні аспекти формування і розвитку ринку сучасних фінансових послуг стали провідними темами досліджень відомих зарубіжних економістів. Ці проблеми відображено і у вітчизняній науковій літературі, зокрема, у дослідженнях

О. Д. Василика, В. В. Вітлінського, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, В. М. Кравця, А. І. Кредісова, В. І. Міщенко, О. М. Мозгового, А. М. Мороза, С. В. Науменкової, Ю. М. Пахомова, М. І. Савлука, А. С. Савченка, В. С. Стельмаха, В. П. Страхарчука, М. Ф. Тимчука, А. С. Філіпенка та інших. Водночас, дослідженню сучасного стану існування ринку платіжних карток в Україні, дослідженню основних проблем та закономірностей їх розвитку у науковій літературі останніх років приділялось недостатньо уваги.

Зважаючи на вищесказане, метою даної статті є здійснення аналізу карткового ринку в Україні та обґрунтування перспектив розвитку безготівкових розрахунків в державі.

Використання платіжних карток зростає по всьому світу. Платіжні картки залишаються основним безготівковим платіжним інструментом у світі.

World Payments Report повідомляє динаміку кількості безготівкових розрахункових операцій по всьому світу з 2008 по 2012 рр. (рис. 1).

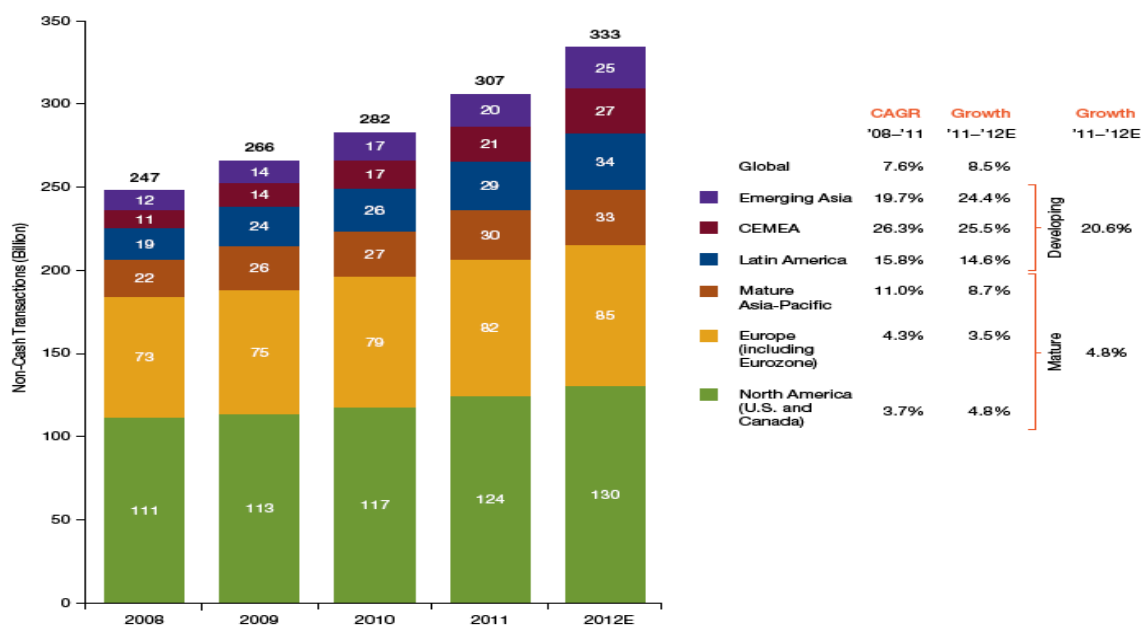

Рис. 1. Динаміка кількості безготівкових розрахункових операцій по всьому світу з 2008 по 2012 рр.(в млрд. дол.) [1].

Як видно з рис. 1 найбільшу кількість таких операцій здійснює Північна Америка, на другому місці – Європа. Основні платіжні картки, що використовуються в обігу – це MasterCard, Visa, American Express, Discover, JCB, Diners Club, China UnionPay, Interac. Їх прогнозована кількість у 2015 досягне 10 млрд. [2]. Ринок платіжних карток в Україні стрімко розвивається. Станом на кінець 2013 року в Україні працює 143 банки, які є учасниками внутрішньодержавних платіжних систем, а також міжнародних систем.

Внутрішньодержавні платіжні системи:

- Національна система масових електронних платежів (НСМЕП);
- Укркарт;
- локальні одноємітентні платіжні системи (СБОН, ПІБ, МТ-Карт, Металкорт та інші);

Міжнародні платіжні системи:

- MasterCard;
- VISA;
- небанківські платіжні системи (American Express, Diners Club, JCB);
- інші платіжні системи ("Золота корона", UnionCard, СТБ тощо).

Слід зазначити, що з появою на українському ринку міжнародних платіжних систем і

запровадженням внутрішньодержавних – НСМЕП та Укркарт – банки практично припинили створення локальних одномоїтентних систем. Протягом двох останніх років Національний банк України зареєстрував лише впроваджену ОЛбанком внутрішньобанківську платіжну систему ОЛкарт [3].

Для виявлення основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні було розглянуто ряд показників, що характеризують активність роботи українських банків за останні роки. Протягом 2009-2013 років спостерігалось стійке збільшення обсягів безготівкових платежів з використанням платіжних карток, зростання кількості платіжних карток та термінального обладнання. Дані наведено у табл. 1 та табл. 2. [4].

Таблиця 1

Загальні дані про кількість клієнтів, платіжних карток та платіжних пристроїв

Рік	Банки-члени карткових платіжних систем (шт.)	Держателі платіжних карток (тис.осіб)	Платіжні картки (в обігу) (тис. шт.)	Банкомати (шт.)	Термінали (шт.)			Підприємства торгівлі та сфери послуг (од.)
					загальна	торговельні	банківські	
2008	139	37 232	45 346	27 965	116 748	85 260	31 488	н.д.
2009	146	39 395	44 469	28 938	103 063	74 510	28 553	н.д.
2010	141	39 942	46 375	30 163	108 140	80 544	27 596	57 753
2011	142	35 179	57 893	32 997	123 540	94 741	28 799	79 340
2012	142	44 339	69 826	36 152	162 724	133 964	28 760	117 789
2013	143	49 719	69 726	40 350	221 222	192 331	28 891	122 303

Джерело: Розроблено автором на базі даних НБУ

Таблиця 2

Сума та кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками

№ з/п	Рік	Сума операцій (млн. грн.)			Кількість операцій (млн. шт.)		
		Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього
1	2008	16 980	355 438	372 418	67	567	634
2	2009	18 375	334 791	353 166	77	513	590
3	2010	29 463	421 189	450 652	121	571	692
4	2011	46 346	529 633	575 979	214	661	875
5	2012	91 561	649 859	741 480	348	725	1 073
6	2013	159 138	756 889	916 027	584	755	1 339

Джерело: Розроблено автором на базі даних НБУ

Отже, проаналізувавши таблиці 1 та 2, можна визначити, що спостерігається позитивна динаміка щодо розвитку ринку платіжних карток. кількість платіжних карток в обігу становить 69 726 тис. шт., що на 65% більше ніж у 2009 році. В Україні в 2013 році діяло 40 350 банкоматів, що на 69% більше ніж у 2009 році.

Оскільки застосування платіжних карток є формою безготівкових розрахунків, які найбільше потребують удосконалення інфраструктури послуг на фінансовому ринку, наведемо основні проблеми, які виокремлюють різні автори та їх вирішення (табл. 3).

Протягом останніх десяти років в Україні спостерігається стала тенденція до щорічного збільшення вітчизняними банками емісії платіжних карток. З аналізованих даних помітно, що ринок платіжних карток розвивається нерівномірно, перевагу віддають карткам готівкових коштів, найчастіше лише з одним ступенем захисту.

Отже, робота платіжних систем в Україні засвідчує, що картки в основному використовуються для отримання готівки, тому надзвичайно важливою є державна підтримка картового бізнесу – створення необхідних умов для поліпшення структури грошового обігу за рахунок масових безготівкових платежів із використанням карток і скорочення частки готівкових розрахунків.

Таблиця 3

Основні проблеми використання платіжних карток в Україні та шляхи їх вирішення

ПРОБЛЕМИ	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
1. Поширення використання платіжних карток як засобу безготівкових розрахунків серед населення	1.1. Проведення урядом та НБУ роз'яснювальної роботи серед громадян стосовно ефективності та доцільності використання платіжних карток 1.2. Постійне організування та проведення рекламно-просвітницької кампанії та проведення роботи з підвищення фінансової грамотності населення
2. Поширення використання платіжних карток серед підприємств та організацій	2.1. Зменшення часу на проведення трансакцій; підвищення захисту карток від підробок; гарантія банком оплати операцій, проведених клієнтами; забезпечення необхідної підготовки персоналу 2.2. Забезпечення розвитку інфраструктури з проведення безготівкових розрахунків шляхом установа для кредитних організацій обов'язкових вимог 2.3. Крім зарплатних проектів, необхідне залучення банківських платіжних карток для розрахунків за відпустками як у межах України, так і за її кордонами
3. Відставання України від картових ринків європейських країн	3.1. Запровадження новітніх технологій для реалізації державних та корпоративних проектів, їх вивчення державним керівництвом та політичними діячами 3.2. Державне стимулювання впровадження платіжних карток за допомогою встановлення пільгового режиму амортизації високотехнологічного оснащення, введення податкових пільг для учасників ринку, створення відповідної правової бази
4. Слабка захищеність інформації платіжних карток	4.1. Створення нових програмних продуктів завдяки вивченню досвіду іноземних держав

Джерело: [5].

Перехід банківської системи на більш інтенсивне використання пластикових карток у проведенні усіх видів платежів – пріоритетний напрям. Його чітке і злагоджене функціонування – життєво важливе для економіки будь-якої країни світу, незалежно від її політичної системи чи державного устрою.

1. World Payments Report 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.capgemini.com/wpr13>.
2. The Nilson Report 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nilsonreport.com/pdf/1freeissue.pdf.
3. Морозова Г.С. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи використання / Г.С. Морозова // Вісник ХНЕУ. - 2013. 4. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=44577>.
5. Дубілет О. Перспективи розвитку картових продуктів / О. Дубілет // Вісник Національного банку України – 2010 – № 10 – С. 11-13.